

Himalayan Project

Nr.8. - 4. årgang - Himalayan Project - Januar 2002

[www . himalayan-project . subnet . dk](http://www.himalayan-project.subnet.dk)

Himalayan Project

Bestyrelsen:

- formand:* Kurt Lomborg, Kjeldbjergvej 34, 7800 Skive
G 97 54 53 08 - fax. 97 54 53 55 - klomborg@post11.tele.dk
- næstformand:* Flemming Worm, Hybenvej 41, 7800 Skive
G 97 54 77 56 - fax 97 51 22 99 - worm@mira.dk
- kasserer:* Gisela Franke, Thomsensgade 22¹, 7800 Skive
G 97 51 05 47 - gf@privat.dk
- sekretær:* Wilbert Lyngsø, Fennebakken 297, 8800 Viborg
G 86 67 17 37 - fax. 86 67 13 03 - wilbert_lyngsoe@hotmail.com
- medlem:* Jeannett Fruergård, Gl.Skolevej 5, Lånrum, 7850 Stoholm
G 97 54 84 55 - jeannett.leif@jam-tec.dk

[www . himalayan-project . subnet . dk](http://www.himalayan-project.subnet.dk)

Medlemskab - Nyt kontingent-år!

Et nyt arbejdsår er begyndt for Himalayan Project. Dit kontingent fra sidste år er blevet brugt i Nepal til videreførelse af de projekter, som vi allerede har sat i gang, og til igangsætning af nye aktiviteter. Uanset hvordan den politiske situation ser ud i Nepal i løbet af 2002, så har vi en skole, der skal arbejde videre. Og mange andre aktiviteter har givet befolkningen i Solu forhåbninger om en udvikling, som vi ikke må svigte. Den krig som foregår mellem maoisterne og systemet, berører ikke den almindelige landbefolknings håb for en fremtid. De får i forvejen ikke del i landets indkomster, så deres eneste håb er små organisationer som vores, der yder en indsats, der rækker langt ud over det, som vi er direkte involverede i. Vi må ikke opgive at støtte i de fattige hjemlande, bare fordi verden ser håbløs ud i øjeblikket.

Vi er allerede i gang med at forberede den næste rejse for Himalayan Project og for Nepal til efteråret, og med mindre det ser dødsens farligt ud til den tid, så tager vi afsted. Selv om vi eventuelt ikke tør tage derud selv, så har vi sikre kanaler til at sende driftøkonomi ud til vore projekter. Så vi håber virkelig, at du holder lige så stædigt ved dit medlemskab, som vi holder stædigt ved at fortsætte.

Personligt Medlemskab:	250 Kr
Ungdoms-medlemskab:	125 Kr (studerende og unge med lavindkomst)
Støtte-medlemskab:	125 Kr

Benyt venligst vedlagte **indbetalingskort** eller overfør via **homebanking**:

Overførsel fra din konto til konto: **92602651842339**

Via indbetalingsfunktionen: **+73< (tomt felt) +86316536<**

Eller **direkte** til et af bestyrelsesmedlemmerne.

4. Ordinære Generalforsamling

Tirsdag 19. Februar kl. 18.30 på Højslev Kro

Mødet indledes med Generalforsamling og ½ times dias-fortælling om Projekt-rejsen.

Kl. 20 vil der blive serveret en let anretning (pariserbøf mv.) med øl/vand for 60 Kr.

Der bliver lejlighed til at diskutere Nepal's politiske situation og vor forenings fremtid.

Bestyrelsesmedlemmer på valg er villige til genvalg, så vær ikke bange for at møde op.

Fra Formanden

Verden er ved at blive overophedet. De som ikke får en tilstrækkelig del i goderne gør oprør. Sådan har det altid været; men nu er spændingerne øget i hele bæltet fra Mellemøsten til Fjernøsten. Nepal har været en oase i fred. Men ikke længere. Kathmandu har oplevet en fantastisk fremgang og er næsten blevet en moderne storby. Mange har raget til sig; men gevinsten er ikke kommet videre i mangel på social forståelse og skattebetaling. Ude på landet er der ikke sket ret meget. Det er stadig umuligt at skabe indtægter til det børneoverskud, som er blevet et stort problem for mange familier og for Nepal. Nogle bliver vrede over uligheden og lader sig indrullere i maoisternes oprørshær. Andre melder sig, fordi de ikke kan finde på bedre, og andre kidnappes eller tvinges ind. Og nu er de blevet erklæret fredløse terrorister og kan ikke melde sig ud igen. Tidligere da maoisterne tog fra de rige og gav til de fattige, opdrog på korrupte og usympatiske borgere, hindrede alkoholmisbrug, betalte for hvad de tog og bekæmpede misbrug af systemet, da havde de en vis sympati hos store dele af befolkningen. Men nu da de er blevet rigtig mange og har et meget stort pengebehov, er deres adfærd blevet mere indkomstorienterede på bekostning af idealerne. De afkræver donationer og betaler ikke for hvad de tager af fødevarer. De røver banker og brænder kontobøgerne, så folks sparepenge forsvinder. Vi mødte ingen på vores rejse i efteråret, som har nogen sympati tilbage for oprørernes sag.

Alle havde håbet, at forhandlingerne mellem det parlamentariske system og maoisterne havde ført til en eller anden form for fredelig løsning. Men den gik selvfølgelig ikke; dertil er de to systemer for forskellige. Det har nu udviklet sig til en regulær krig indenfor landets grænser. Hæren har fået frit spil, landet er i undtagelsestilstand og den relative pressefrihed er blevet indskrænket. Alt for store dele af landets sparsomme økonomi går nu til våbenkøb og våbenbrug. Turistindtægterne udebliver. De store nationale donorlande holder lidt igen på pengene og er forsigtige med at sætte nyt i gang.

Selv alle de 65 etniske gruppers fælles nationale samlingspunkt, kongehuset, har mistet sin folkelige styrke. Vi mødte ingen, som tror på den officielle forklaring om kronprinsen som morder. Alle véd at det var den nye konge og hans søn, som i magtbegær og støttet af det gamle aristokrati gennemførte et meget effektivt og blodigt kup. Men alle ved også, at kongehuset stadig er det eneste, som samler Nepal til én nation, så man affinder sig med situationen og trækker på skuldrene og ser hvad der sker.

Anne-Marie og jeg rejste til Nepal i efteråret, da Amerika's krig i Afghanistan var 5 dage gammel. Det var i natbombningernes periode, så de, der sad på venstre side i flyet, kunne se glimtene fra bombenedslagene mens de spiste kylling i karry. På hjemturen havde vi en kapringstrussel fra Kathmandu med landing direkte i Parlamentet i New Delhi. Stewardesserne var alle meget store og stærke mænd med hårde håndkanter.

Og vi var heldige ikke at møde maoisterne. Man mente med foragt, at de var hjemme på Dasain-ferie; men det viste sig, at de var i færd med at bygge op til angreb. Tre uger efter at vi var fløjet ud fra Solu gik 2.000 maoister til angreb, smadrede flyvepladsen i Phaplu og store dele af distriktshovedstaden Salleri og efter 8 timers kamp lå 250 døde i og omkring byerne; heraf 34 soldater og politifolk, og vistnok ingen civile. Banken i Salleri blev røvet. Blandt de mange millioner rupees, som blev stjålet var også vores skoles driftskonto og vores egen vistnok næsten tomme projektkonto. Men kontobøgerne findes stadig, så vi har stadig håb om, at pengene kommer til veje igen.

Herhjemme i Danmark er vi blevet stærkere markerede i vore holdninger til "de andre". Mange er blevet bange for fremmede, både dem herhjemme og dem der stadig er derude. Andre har indset, at så længe der er en så betydelig ulighed mellem fattige og rige, så vil der blive kæmpet om fordelingen af råstofferne og pengene, og for og imod udnyttelsen og magten. Buddhisterne i Solu véd at roden til al Lidelse er Uvidenhed, Grådighed og Had.

Vi rige vesterlændinge bliver nødt til at indse, at vi bærer en stor del af skylden for verdens uorden, da det er os, der er storforbrugerne og da det er os der sidder på den økonomiske magt. Vi bliver nødt til at hjælpe de folk, som ikke kan komme fri af fattigdommen. Vi skal hjælpe dem med uddannelse og at give dem kapacitet til beskæftigelse. Der har kostet os **63.706 kr** at bygge Chhumbu Skole. Når skolen er i fuld funktion, så har det kostet os rige danskere **1.000 kr pr elev** at bygge en skole for **60 børn**, som ellers aldrig havde fået uddannelse. Et medlemskab af Himalayan Project på **250 kr** kan

dække en fjerdedel af byggeomkostningerne til én elev. Og det vil koste os omkring **25.000 kr** om året at drive skolen med bøger, lærerlønninger og alt det løse. Med andre ord omkring **425 kr pr elev pr år**. Så to medlemmer af Himalayan Project kan med deres medlemsgebyr, betale for et helt års undervisning af én elev, og så er der endda lidt til overs til andre gode tiltag.

Og så er vores forenings største fortjenester ikke engang at finde i pengene. Dét at vi kun kommer til Solu med småpenge, og dét at vi forlanger frivillig arbejdskraft, har vist sig at skabe en stor respekt omkring Himalayan Project. De lokale, som kun går i lag med hjælpeprogrammer for indkomstens skyld, gider overhovedet ikke se til vores side. De folk, som flokkes omkring os, er de unge og de ærlige, som har indset, at vejen frem kun kan findes gennem fælles indsats til fælles bedste. Derved har vi set, at det omgivende samfunds respekt for de aktive og socialt bevidste er blevet øget. De bliver taget med på råd. Og de tidligere magthavere, de højkastede og rige, bliver nødt til at anerkende, at de gode og spændende initiativer i deres samfund mere og mere kommer til at foregå udenom dem. Vore venner i Solu føler at de modtager en enorm støtte fra os. Og det er jo svært at forstå med vor begrænsede pengestrøm, og når vi kun er aktivt til stede en gang om året. Men de fortæller, at de i deres dagligdag ofte tænker, at vi i Himalayan Project vil blive meget glade og stolte over, hvad de er i gang med.

Og så vil de så frygteligt gerne have gode råd og vejledning. Man kan blive helt flov over at skulle være rådgiver overfor fuldvoksne kvinder og mænd, som er både intelligente og dygtige. Hvad kan vi dog give dem af gode råd? Men vi må forstå, at de lever i to tidsaldre. Deres gamle veletablerede bondesamfund, som er på samme udviklingsniveau som vores for 200 år siden. Et sted imellem stavnsbåndets ophævelse og jordreformerne. Men absolut et godt stykke tid før andelsbevægelserne. Og så på den anden side har de oplevet vores hurtige og effektive kultur flyde ind i alle hjørner og kroge af deres gamle kultur, og den er ikke længe om at slå rod. De er jævnligt passagerer i små fly til Kathmandu og nogen tager videre med bil, tog eller fly til Indien, Hongkong og USA. De køber moderne varer i storbyerne. De fotograferer og har et familiealbum. Når el-værket fungerer, er der nogen der viser videofilm, og på telefoncentralen kan man ringe hele jorden rundt, og nede i distriktshovedstaden er der en internet-cafe. Men de to tidsaldre hænger ikke sammen. Nepaleserne er i færd med at tage et spring på et par århundreder, ligesom så mange andre folk i Syd, og det er ikke alle som lander på benene efter sådan et spring og heller ikke alle, som ønsker at forlade deres gamle system. Derfor vil de så gerne have gode råd og vejledning om den udviklingsperiode, som de ikke kender; men som de alle ved ligger imellem den gamle og den nye tid. Andelstanken, social forståelse, demokrati, borgerrettigheder, ligeberettigelse, ytringsfrihed. Så de gode råd handler såmænd bare om at fortælle om de ting, som er så selvfølgelige hjemme i Danmark.

Og hvis vore venner kan sætte en harmonisk udvikling i gang, inden de har glemt deres gamle værdier: ærlighed, venlighed, gæstfrihed, retfærdighed, indsigtsfuldhed, forståelse, handlekraft, skæbnetro, livsglæde, ydmyghed, mådehold; så kan de måske opbygge et anderledes lille samfund, hvor der er plads til fællesskabet snarere end til egoismen, og til udfoldelse snarere end dominans. Og så kan det blive os der søger gode råd og vejledning fra dem.

Chhumbu Skole

Vores lille skole har det fantastisk godt. Der er en aura af glæde og engagementet omkring skolen. Forholdet mellem lærere og elever virker aktivt og umiddelbart; som noget der hviler i sig selv. Skolen er nu udvidet til tredje klasse, og der er 46 elever.

Børnene bliver koncentrerede, når vi spørger dem på engelsk, bliver fjerne i blikket i nogle sekunder, inden de svarer med et stort opgivende smil. De er tæt på at kunne. Næste år!

Nogle af forældrene møder jævnligt op i skolen og giver en hånd med småreparationerne, kalkning af vægge, vaske vinduer, pudse messingpladen og være med på en lytter. Men ingen af dem har endnu magtet at være rigtig aktive medlemmer af Skolekomiteen. Men pyt; det er ikke så vigtigt lige nu.

Og lærerne; de virker så stærke og stolte. Især førstelærer Bimsen er kommet til at føre sig frem med en agtværdig holdning med et lille smil, og både børn og forældre kigger op på ham med ære og hengivenhed i blikket. Og hans lille pegepind, som vi var bange for skulle vokse til spanskrørstørrelse,

er stadig den samme lille ufarlige pind. Skoleleder Jangbu er stadig det mere tilbageholdende menneske som forholder sig jævnbyrdigt til børn og voksne. Det er ham børnene hænger omkring, og han elsker det og klapper deres hår og kinder. Og de to lærere kontakter hinanden på en ligeværdig og engageret måde; de er tydeligt aktivt samarbejdende og gode kammerater. Og så har vi fået en helt ny lærer, som vi desværre ikke mødte. Han er kommet lige fra "seminariet" og er nærmest i en slags praktik. Men de siger han er god, og arbejder i det stille på at få ham koblet sammen med kønne Yangdi, så han vil blive fast bosat. Han får i år den halve løn fra kommunekassen og resten fra os. Men fremover ophører den lokale støtte.

Skivehus Rotary Klub klarer fortsat driftsomkostningerne 100%, og det gør de fortsat i endnu 1½ år. Så først efter sommeren 2003 overtager Himalayan Project forpligtelserne for skolen. Vi er i bestyrelsen begyndt at henlægge penge til fremtiden; men vi havde også forventet og satset på, at Undervisningsministeriet havde overtagetforpligtelserne til at betale mindst en lærerlønning. Men det er skidt med statsfinanserne og det bliver slet ikke bedre i den nærmeste fremtid. For to år siden søgte 19 skoler om en kvote på 7 offentlige lærere. Her i efteråret søgte 23 skoler (herimellem os) om en kvote på ingen eller måske én lærer. Men vi arbejder på alle niveauer på at overbevise distriktets undervisningsmyndigheder om, at vores skole fortjener denne ene mulige lærer mere end alle de andre. Det gør de andre skoler formodentlig også; men vi gør det bedre. Men hvad nytter det hvis distriktets bevilling er nul. Men uanset, så fortsætter vi med at arbejde på sagen.

Hele landsbyen stoler virkelig på os. I april overførte vi fra Skivehus Rotary Klub for første gang et halvt års driftbudget direkte fra Sparbank Vest, via World Trade Center, og via Rashtriya Banijya Bank (Nepal's mest officielle bank) ud til den lokale Salleri Bank; men de 6.000 kr ankom aldrig til skolens konto. Jangbu gik de to dagsmarcher til banken to gange uden resultat, så der var ingen løn til lærerne og ingen penge til undervisningsmidler her ved starten af det nye skoleår. Men det kunne ikke stoppe dem, for de stoled på, at vi nok skulle løse problemerne en dag. I stedet for at få løn, lagde lærerne ud til indkøb af skolebøger. I oktober fik jeg opklaret sagen sammen med vor lokale rotarymand. Pengene var fysisk ankommet til lokalbanken i Salleri; men den fax, som skulle meddele beløbets anbringelse, var uheldigvis blevet vendt forkert i faxmaskinen, så lokalbanken modtog en hvid side. Men det var der ingen, der havde overvejet at gøre noget ved før vi fik sat gang i sagen. For en sikkerheds skyld havde jeg en større sum penge, skjult i min bagage, med ud til skolen tværs igennem maoistkontrollerede områder. Så nu klarer skolen sig i en periode igen - på trods. For da maoisthæren angreb Salleri sidst i november røvede de banken og dermed også skolens konto. Men der går rygter om, at vores arkivmappen med vores konto ikke blev brændt, så vi kan stadig håbe at få beløbet godtgjort.

Og så var der historien om skoleuniformerne. Skolekomiteen skulle have en opgave at øve sig på, og kvindegruppen i Junbesi skulle have noget at lave; men det viste sig at ingen af dem havde kapacitet til det. Vi havde besluttet at skolen skulle betale sylønnen; men skolekomiteen skulle sørge for materialerne. Det førte til et halvt års diskussioner Chhumbu uden at komiteen overtog styringen. Resultatet blev, at forældrene enkeltvis gik til Kenja og købte stof til deres egne børn. Enkelte havde ikke råd, så deres børn fik ingen uniform. Resten købte i forhold til deres økonomi stof af meget varierende kvalitet i forskellige nuancer af lyseblå og sort, og nogle købte for små stykker, mens andre købte så der var lidt overskud af materiale. Materialerne blev leveret i Junbesi lige på det tidspunkt, hvor kvinderne begyndte at få travlt med forårsarbejdet på markerne og turistsæsonen begyndte. Hen ad vejen blev der tid til at sy bukser og nederdele; men den tibetanske skjorte var for svær. De ansatte en tibetansk skrædder til dette arbejde. Han skulle ikke have så meget i løn; men til gengæld fri kost og logi i perioden. Især den flydende kost udnyttede han rigeligt. Resultatet blev utroligt varieret. Skjorterne var alle mere eller mindre skæve, ærmerne for lange eller korte og af forskellig farve og ikke nødvendigvis samtidig, flippen skæv og bindingerne forkert anbragt. Forældrene var ret vrede og foreslog, at vi byttede rundt så skolen skulle betale materialerne og forældrene sylønnen. Men vi holdt fast og holdt en tale om samarbejde og styrke i komitearbejde og social tankegang. Vi fik sat en ny samarbejdskontrakt op imellem Skolekomiteen og Junbesi Sygruppe og prøver så en gang til. De ska'sgu' lære det.

Skolen var lukket i forb.m. Dasain-ferie, da vi ankom sent på eftermiddagen. Vi var trætte og gav os

god tid til the og lidt hårvask, og ingen skyndte på os før lige før solnedgang, da vi absolut skulle op til skolen en tur. Deroppe havde børnene ventet på os det meste af eftermiddagen. Der stod de allesammen i skolegården, da vi gik igennem blomsterportalen, og råbte Namaste med store grin, tindrende øjne og blomsterkranse i hænderne. Vore tårekirtler blev tømt, mens vi fik blomsterkransene dynget om halsen, så hovedet til sidst forsvandt. Vi kom af med kransene igen ved at hænge dem om halsen på børnene en efter en. Næste dag gik de stadig med dem, mens vi fik dynger af nye af alle forældrene. Anne-Marie og jeg har aldrig før mærket så mange positive følelser og kontakter på én gang. Det var et par uendeligt lykkelige dage, der afsluttedes med arak, chhang og sherpadans.

Sagar Bakanje Skole skal om et par år til at overtage de af vore børn, som vil videre i mellemskolen. Skolen har længe ønsket at opgradere til også at have en realskole, så vi havde lovet dem at hjælpe dem i gang. Men igen stødte vi ind i problemerne med statsfinancerne. Vi fik at vide hos myndighederne, at de med sikkerhed ikke ville være i stand til at overtage forpligtelserne i den nærmeste fremtid. Så vi blev enige om at droppe den idé indtil videre. I stedet foreslog Skolekomiteen, at vi hjalp dem med at opgradere deres engelskundervisning i mellemskolen. Skolens offentligt ansatte engelsklærer er doven og en elendig underviser; og han vil gerne væk fra kulden og hjem til lavlandet. Samtidig er en ung mand fra bygden ved at afslutte sin universitetsgrad i engelsk i Kathmandu, og han er ikke utilbøjelig til at ville vende hjem. Hvis distriktets undervisningsdirektør vil indvilge i at ansatte vor lokale mand, og vi kunne supplere hans løn lidt op i et par år, så skulle Skolekomiteen nok sørge for, at han blev koblet sammen med en af bygdens giftemodne unge piger, og så var de overbevist om at han nok skulle blive hængende. Da vi i HP's bestyrelse var blevet enige om at bevilge 8.000 kr til opgradering af Sagar Bakanje Skole, aftalte vi med skolen at gennemføre denne plan over en årrække indtil pengene er brugt op.

Great Wall

Vi gik turen fra Tragdobuk til Junbesi, som vi har gjort flere gange før; men denne gang gik vi ikke langs afgrundens rand oppe i passet Kutang Sutang La. Nu stod en imponerende mur mellem vejen og afgrunden. Tohundredeogfemogtredivemeter lang, halvanden meter høj og en halv meter tyk slynger den sig op og ned, ud og ind og rundt om de skarpe hjørner. Nu går selv de små børn fra Tragdobuk i skole hver dag i Junbesi. Folk tør gå hjem efter mørkets frembrud. Og man behøver ikke længere at gå ædru hjem. Også lastbærerne tør nu fortsætte til lidt senere på aftenen. Bønderne kan drive kvæget direkte op i sæteren uden at gå omveje. Politiet og maoisterne kan ligge på lur efter hinanden heroppe bag muren. Ankomsten til Junbesi dalen er blevet endnu mere spektakulær. Alle er meget glade og stolte over Den Store Mur.

I løbet af regntiden havde en ny kilde åbnet sig i fjeldvæggen, på et helt uventet sted. Afløbet var derfor ikke tilstrækkelig, så muren og hele stien væltede i afgrunden ud for den nye kilde. Skaden blev repareret i løbet af ti dage helt fra bunden af, så muren her blev elleve meter høj og aldrig vil vælte igen på dette sted.

Men i vores kontrakt havde vi aftalt, at de lokale med ubetalt frivillig arbejdskraft skulle tilrette vejen både i bredden og i overfladen. De skulle hugge trin, hvor vejen går på ren klippe. Men det havde de droppet. Først og fremmest af dovenskab. Men også fordi nogle var sure over at murbyggerne fik løn, mens de selv skulle arbejde gratis. Og så mente flere heller ikke at det var nødvendigt. Under vores afsluttende stormøde i Junbesi fik de en reprimande. Når vi havde skrevet det i kontrakten, så var det fordi det skulle udføres. Og HP har ydet en stor indsats uden at have glæde af resultatet, mens de selv har glæde af den hver dag uden at have ydet noget. Den sved. Hvis de fremover ønsker at have glæde af HP, så har de bare at overholde deres del af kontrakten. Nogle så betænkelige ud, andre blev sure; men det fleste nikkede samtykkende, så mon ikke arbejdet bliver gjort færdigt i nær fremtid.

Vi gennemgik regnskabet, som var ærligt, fuldstændigt og rimeligt. Der var penge til overs, som oven i købet stemte med budgettet. Det var blevet aftalt at et overskydende beløb skulle bruges i Tragdobuk. Der fremkom et par usammenhængende forslag; men vi blev til sidst enige om at lade beløbet henstå til fremtidige reparationer.

Både Himalayan Project og vores donor, medicinalfirmaet **Boehringer Ingelheim**, kan være stolte af dette storslåede og nyttige projekt.

Botanical Garden

Dette projekt startede som en pudsigt idé fra nogle unge mænd i Mopung, mens de gik og byggede på vores lille turiststi over Shingshere Danda. De ville lave en kæmpe-mani ved starten af stien, som ville kunne ses på lang afstand. En mani er en hellig inskription i form af et mantra, som normalt bliver hugget i klippen eller på stenblokke, og de findes overalt i det buddhistiske Nepal. Men denne mani skulle laves af levende enebær-buske. Der blev ikke skrevet kontrakt, da det ville være sjovt at se, hvad der skete, hvis de bare fik nogle penge og så selv fandt ud af, hvordan det skulle gøres, og de havde jo lige vist med vejprojektet, at de sagtens kunne finde ud af at arbejde sammen. Da vi forlod Junbesi-dalen efter at have åbnet projektet, var der lidt uro over nogle underlige dispositioner. Man var blevet enige om at fordele HP's donation mellem alle husstandene i Mopung, som så derefter skulle yde frivillig arbejdskraft og selv sørge for bespisningen. Men pengene var blevet indsamlet igen, da nogle rettænkende borgere havde sagt deres mening. Nogle medlemmer i komiteen havde bygget en lille model i stenblokke og havde bevilget sig selv en betragtelig del af budgettet. Dette blev også forpurret og en ny komite blev valgt, og så gik projektet ordentligt i gang.

En flok mænd brød sten højere oppe og bar dem til byggepladsen. De fik en løn for deres arbejde. Mænd og kvinder fra hele dalen byggede en mur af stenene, som kunne holde kvæget ude; mens andre gik ud i skovene og hentede 400 små unge enebærbuske, som de satte indenfor murene. De arbejdede frivilligt og uden anden løn end den føde de indtog i løbet af arbejdsdagene. Men alt kævlet i starten af processen havde gjort, at flere var blevet fornærmede og havde nægtet at give deres arbejdskraft, og mange småskænderier verserede rundt i samfundet. Derfor, da arbejdsprocessen med at etablere den botaniske have var færdig, blev man enige om at nedlægge komiteen for at stoppe ufreden. For tre år siden havde dalens indbyggere overtaget de omgivende skove ved en statslig jordreform, og en lille demokratisk valgt skovgruppe styrer nu skovdriften. De overtog ansvaret for den videre drift af haven sammen med de resterende penge fra projektdonationen, og skænderierne døde ud.

Skovgruppen mener at op til 40% af buskene vil dø ud i løbet af denne første sæson. Det er ganske normalt siger de, og de vil til næste regntid erstatte de visne med 150 nye buske. Og således vil det gentage sig indtil alle buskene er i live. Om 4-5 år vil buskene være vokset så høje, at de skal klippes ned, så de kan brede sig til siderne. Og et par år senere vil man tydeligt kunne se at de danner de tibetanske bogstaver Om A Hung. Til foråret vil de plante en masse rhododendron hele vejen rundt lige indenfor murene, så vi kan få en flot ramme rundt om mani'en. Og gradvist vil de plante mellemrummene mellem buskene til med urter og blomsterplanter ude fra skovene; især de nyttige, de medicinske og de smukke. Mange af dem vil ikke kunne trives der; men andre vil brede sig som stauder. Og så skal der laves små stier rundt derinde og sættes små navneskilte op ved plantegrupperne og plancher skal fortælle om skovens drift. Og så kan folk komme langvejs fra og lære om skoven og den vilde natur på en organiseret måde.

Så endnu et dejligt lille projekt, som er på vej til at lykkes. Og så var selve projektetstarten også en grundig læreproces for dalen. Her kan vi hive mange eksempler i fremtiden, som kan vise, hvordan man ikke skal gøre.

Det er ikke kun i Mopung at sognet overtog skoven for tre år siden. Alle de 8 andre sogne har været igennem samme reformprogram, så hele dalen famler sig i øjeblikket frem i forhold til udnyttelsen af den vilde natur rundt om de opdyrkede arealer. Derfor er skovrelaterede projekter meget vigtige i hele dalen i de næste mange år.

Junbesi Co-operative Trekking Group

Den danske udvikling fra simpelt bondesamfund til moderne multisamfund byggede i starten i høj grad på andelsbevægelserne. I Solu kender man udmærket til arbejdsfællesskaber; men at investere i fællesskab og at udnytte fælles driftmidler er stort set ukendt.

Mange mænd og drenge i Junbesi-dalen tager til Kathmandu i turistsæsonen for at få arbejde som guider og bærere. Det er dyrt at tage afsted, de får mange dårlige vaner i hovedstaden og de er ikke til stede derhjemme og svigter en del af dagligdagen i dalen. Og ofte er lønningerne ikke specielt høje og går ofte lige op med udgifterne.

Junbesi har mange hoteller og gode faciliteter for turister, og hele dalen og bjergene omkring den har virkelig meget at byde på. En utroligt smuk natur i en overkommelig højde og mange spændende kulturelle tilbud. Det er let at få et uforligneligt indhold i 2-4 ugers ferie bare i lokalområdet.

Trekkingarrangørerne i Kathmandu beholder selv profitten, som forbliver i storbyen, og de foretager næsten alle indkøb i storbyen. Hvis vi fik alle disse penge bragt ud i lokalsamfundet, og hvis profitten kunne fordeles indenfor en social gruppe og eventuelt hele samfundet, så ville det komme mange flere til gavn, der hvor behovet er størst. Og så behøvede mændene ikke at forlade dalen i så lange perioder.

Vi etablerede derfor i efteråret Junbesi Co-operative Trekking Group som et lille selvstændigt og uafhængigt trekkingbureau i Junbesi. Vi have for HP-midler købt nogle brugte telte og liggeunderlag i Kathmandu, som blev selskabets første fælles driftmidler. En flok unge sherpaknægte og en enkelt ældre mand blev medlemmer af andels-foreningen og dannede en trekking-gruppe. De lånte og lejede køkkengrej og andet udstyr rundt omkring i byen. Der blev købt madvarer hos de lokale. Ikke noget med dåsemad og spegepølser og sådan noget. Kun lokale råvarer som mel, ris, ost, æbler, kartofler, chilli og den slags. Og så blev vi bureauets første trekking-kunder på en pragtfuld otte-dages tur op gennem skovene og øde fjeldstrækninger op til de store istinder. Og vi så alle de lokale ånder og dæmoner, som bor i klippekudier, i elvelejer, på bjergtoppe, i klippehuler og rundtomkring. Vi hørte om hvordan onkel ditogdat havde mødt en yeti lige hvor vi stod, og hvor en leopard havde flænset en yakokse, og hvor gigantiske slanger engang havde vredet sig i mudderet og en masse andre gysende historier. Og vi hørte små lyriske sherpasange ude i den store natur og dansede sherpas omkring bålet om aftenen. Det var pragtfuldt. Og vore folk fik en hyre lidt over den normale. Og bureauet sad tilbage med en pæn profit, som formodentlig skal bruges til investeringer i trekkingudstyr.

Og så gav vi jo støtte til en etablering af en campingplads i Mopung forrige år. Rinji ville have bygget den alligevel; men vi støttede ham for at sikre os, at han fik bygget noget, der ville hæve sig over den sædvanlige nødtørftighed. Og det er virkelig lykkedes. Lige nedenfor det store kloster har han planeret et stort stykke mark, og så har han bygget det fineste lille hus med bad, siddetoilet, souvenirshop, madvareshop, spisestue, køkken, lille soverum og sovesal ovenpå. Og rygtet er allerede gået videnom. I den periode hvor vi var i dalen besøgte 17 trekkinggrupper den nye plads.

Men det bliver ikke så nemt at få det til at fungere i fremtiden. Først og fremmest er turismen næsten ophørt i området lige for tiden; men den kommer nok snart igen. Kommunikationen til Junbesi er svær. Der er kun én telefon, som sjældent er velfungerende. Der er ingen E-mail-forbindelse. Så trekket skal bestilles i meget god tid, eller man skal tage chancen, bare tage derud og satse på, at de er klar her og nu. Hele samfundet er meget obs på at få etableret tilstrækkelig kommunikation, så det kommer nok i løbet af 1-2 år.

Et andet problem er, at få et rejsebureau i Danmark eller et trekkingbureau i Kathmandu til at hjælpe turister til og fra Junbesi, og så give slip på dem. Heldigvis har vi gode forbindelser til to bureauer i Nepal og SevenC's her i Danmark, som har tilstrækkelig social forståelse til at gå ind i idéen. De vil nu prøve at forme et koncept, hvor de tager sig betalt for at lave arrangementerne omkring hovedstaden og transporten derud og så ellers holde fingrene fra resten.

Hvis du skulle få lyst til en sådan lidt anderledes Nepal-oplevelse, så henvend dig til Bestyrelsen i god tid, og vi skal hjælpe dig på vej. Prøv også at kigge på vores hjemmeside under Trekking.

Kvindegrupperne

Forrige år havde vi afholdt en række møder med kvinderne i Junbesi. Dette havde stimuleret kvinderne til at ville igang med nye aktiviteter, som kunne forbedre deres levevilkår i det lille samfund. Tyve kvinder var aktive og virkelig interesserede. En ung kvinde, Ang Kanchi Sherpa, fungerede som tolk og sekretær, og det var også hende, der fulgte mig, da jeg interviewede de 15 kvinder (se blad Nr.7). Hun havde gennem disse samtaler fået kvindernes tanker og følelser ind under huden og var jo selv en del af samfundet med de samme ønsker og behov.

Resultatet på dette møde blev etablering af 4 kvindegrupper med hver sin formand. Ang Kanchi skulle være supervisor for de 4 grupper; igangsættende, støttende og koordinerende. Og endvidere

etablere møder og udveksle information grupperne og formændene imellem. Endelig skulle hun informere tilbage til os. Grupperne fik udbetalt et beløb på 1.000 kr fra H.P. til dækning af udgifter til sprogundervisning, køb af 2 symaskiner, køb af afgrøder o.a.

Og hvad er der så sket i det forløbne år? Kvindegruppen som helhed blev kaldt Beni Woman Group og fik hurtigt etableret en bestyrelse, som er valgt for 2 år. Bestyrelsen alene har ikke holdt møde det første år, men har arrangeret 2 møder for hele kvindegruppen, hvilket har besværliggjort planer og beslutningsprocesser. Formanden ved ikke hvad en formand skal lave, kassereren kan ikke skrive, så alt har hængt på sekretæren Ang Kanchi.

1. Grønsagsgruppen Kvinderne besluttede sig for at købe thebuske for at dyrke deres egen the, da en mand fra nabobyen havde haft held med dette. De ville dyrke til eget forbrug og evt. med henblik på salg. Der blev indkøbt i alt 60 thebuske, som blev fordelt imellem 12 medlemmer. Én kvinde købte selv 20 buske ekstra. Vi var ude at besigtige disse i efteråret, og de fleste så levedygtige ud. Men der er lang vej endnu, da hele processen varer 3-4 år, før man kan hælde sin egen the i en kop. Én kvinde i området skulle efter sigende have forstand på den videre forarbejdning af thebladene. Gruppen eksperimenterer også med dyrkning af jordbær; og vi så de nydeligste små jordbærplanter i mange haver. Deres næste projekt er etablering af drivhuse, så de kan dyrke mere varmekrævende frugter og grønsager.

2. Uddannelsesgruppen Denne gruppe har desværre ikke haft succes! Ved etableringen af denne gruppe var 10-15 kvinder interesserede i både nepali- og engelsk undervisning. 3 kvinder og 2 elever fra Junbesi skole startede en engelsk-klasse med en lærer fra skolen som underviser. Efter planen skulle forløbet være tre måneder, men sluttede efter én måned p.g.a. ustabil fremmøde. Hver "elev" skulle betale det beskedne beløb af 6 kr; men kun 2 havde betalt. M.h.t. nepali-undervisning blev klassen aldrig startet p.g.a. manglende tilslutning. Kvinderne forklarer selv, at de havde travlt med at passe deres børn og deres arbejde. De hævder dog stadig at være interesseret i at lære sprog. Vi drøftede problemet med bestyrelsen, og foreslog en anden fremgangsmåde. Næste gang bør de forlange en bindende aftale med hver "elev", og selvfølgelig kræve forudbetaling på undervisningen. Vi foreslog dem endvidere at invitere mændene med, da de også udtrykker interesse for at lære sprog.

I nabolandsbyen Mopung skal der efter planen starte et lignende sprogkursus op i denne vinter. Dette projekt ledes af en ung sprogkyndig pige, som vil gribe kurset anderledes an, så nogle af disse kendte faldgruber kan undgås. I samme landsby er et madlavnings-kursus allerede igang for både mænd og kvinder. Begge projekter støttes af H.P.

3. Sundhedsgruppen Der er endnu ikke taget initiativer i denne gruppe, da det er et stort problem at få veluddannet personale til området - også blot til få ugers undervisning i sygdomsforebyggelse. Der er dog piger fra området, der er ved at tage sygeplejerskeuddannelse. De vil forhåbentligt kunne tage del i dalens sundhedsudvikling i fremtiden.

4. Håndarbejdsgruppen H.P. forærede 2 symaskiner til gruppen, da interessen for at sy var stor. For her var en indtjeningsmulighed bl.a. ved skoleuniformsprojektet til Chhumbu skole. At den ene maskine ikke virkede, og at heller ingen gjorde noget for at få den til det, er en anden sag. Og at kun to kvinder i sidste ende kom til at arbejde med uniformerne er en helt tredje sag.

Umiddelbart kan resultatet af gruppeaktiviteterne virke nedslående. Men vi skal tænke på, at organisationsstruktur er en relativ ny færdighed i Nepals bjerglandsbyer - og især hos kvinderne. Regnskaber er vanskelige og tid til lærdom er ikke noget man uden videre har, hvis det ikke planlægges. En ung piges autoritet er ikke stor i.f.t. ældre kvinders - selv om hun er leder af et projekt.

Der kan nævnes mange andre forklaringer/undskyldninger. Kvinderne har nu mulighed for at gøre tingene anderledes. Vi har finansieret tre programstart i Mopung; men i Junbesi vil de forsøge at finansiere alle deres idéer ved hjælp af indkomstskabende aktiviteter, som f.x. syning af skoleuniform. De var selv lidt flove ved deres resultater og kunne godt selv se deres fejl, så lad os nu se hvad der sker, når de selv går i gang.

Anne-Marie Lomborg!

Se eller gense Nepal og oplev verdens tag

Jeg planlægger en trekkingtur til **Makalu Base Camp i oktober 2002**. Turen varer 4-5 uger, og bliver planlagt som et telttrek med sherpaguider, køkkenfolk og bærere. Vi vil bevæge os fra subtropisk klima i lavlandet op igennem flere klimabælter til det højalpine i 4.800 m ved Makalu Base Camp (der vil være mulighed for en afstikker til 6.001 m for de sejeste) Ud over at være en utrolig spektakulær oplevelse vil turen også være en kæmpe kulturel oplevelse, hvor vi kommer tæt på Nepals utroligt venlige og gæstfri befolkning.

Jeg benytter Nepalesiske kontakter fra en 8 ugers trekkingtur til Everest området i efteråret 2000, derfor kan turen gøres til yderst konkurrencedygtige priser, uden fordyrende mellemlid.

Ring til **Jeannett Fruergård** for yderligere information - **97 54 84 55**.